

NÁVRH ŠTRUKTÚRY PRACOVNÝCH PRÍLEŽITOSTÍ VO VIDIECKOM MIKROREGIÓNE PTAVA NA ZÁKLADE PERCEPCIE MIESTNEHO OBYVATEĽSTVA.

Peter Spišiak, Radoslav Klamár

Abstract : The article deals with the issue of proposal of the employment opportunities of the village microregion Ptava (situated in the hinterland of the district town Humenné) according to the perception of the local inhabitants. This perception was evaluated with the assistance of behavioral research in the all villages of the microregion Ptava (the village Ptičie – 65 respondents, Chlmec – 55, Kamienka – 53, Porúbka – 35)

Key words : microregion, employment opportunities, behavioral research, perception

Úvod

Študovanie vidieckeho priestoru je potrebné riešiť komplexne, t.j. vo vzťahu k ekonomickým, sociálnym a kultúrnym problémom a v neposlednom rade aj problémom životného prostredia. Stále častejšie sa objavuje (a už aj čiastočne uplatňuje) požiadavka v tomto výskume uplatňovať kritéria trvalej udržateľnosti (sustainability), ktorá je často doplnená pojmom rozvoj. Takto chápaný rozvoj vidieka je možné na Slovensku riešiť najúčinnejšie v rámci prirodzene vzniknutých geografických jednotiek v procese transformácie ekonomiky. Tieto jednotky možno nazvať mikroregióny.

V tomto príspevku je pozornosť zameraná na jeden takýto mikroregión (vidiecky charakter), v ktorom bol vykonaný behaviorálny prieskum, pričom sa v nasledujúcich riadkoch bližšie pozrieme na jednu jeho oblasť a to na problematiku pracovných príležitostí.

Geografická charakteristika mikroregiónu Ptava

Mikroregión Ptava vznikol v roku 2001 ako združenie štyroch obcí – Chlmec, Kamienka, Ptičie a Porúbka. Názov mikroregiónu „Ptava“ je odvodený z názvu potoka (Ptava), ktorý preteká jeho väčšou časťou. Mikroregión Ptava sa nachádza 3 km juhovýchodne od mesta Humenné v okrese Humenné, ktorý je časťou Prešovského kraja (mapy č.1, 2). Z prírodného hľadiska leží mikroregión Ptava väčšou časťou v Beskydskom Predhorí, ktoré je súčasťou Nízkych Beskýd. Okrajové časti patria k Vihorlatským vrchom. Podnebie je vnútrozemské, mierne teplé s chladnými zimami. Priemerné ročné zrážky sa pohybujú v rozmedzí 650 – 750 mm. Mikroregión má rozlohu 2804 ha, pričom katastrálne územie Chlmca má rozlohu 791 ha (28,2%), Kamienka 535 ha (19,1%), Porúbka 432 ha (15,4%) a Ptičie 1046 ha (37,3%). Celková hustota zaľudnenia mikroregiónu je 71,9 obyv./km² (okr. Humenné 86,5 obyv./km²). Najväčšiu ľudnatosť má Kamienka 103 obyv./1 km², ostatné obce majú relatívne nízku ľudnatosť: Chlmec 70,3, Porúbka 61,2, Ptičie 61.

V súčasnosti (podľa SĽDB 2001) má mikroregión Ptava 2017 obyvateľov, z toho 638 obyv. (31,6 %) žije v obci Ptičie, 558 obyv. (27,7%) v Kamienke, 556 obyv. (27,6%) v Chlmcu a 265 obyv. (13,1%) v Porúbke. Z hľadiska pohlavnej štruktúry mierne prevažujú ženy nad mužmi (51,0%). Najväčšia prevaha žien nad mužmi je v obci Porúbka (54,7%). Zo štruktúry obyvateľstva tvorí produktívne obyvateľstvo 59,9%, predproduktívne 20,8% a predproduktívne 19,3%. Najviac produktívneho (63,5%) a predproduktívneho (22,8%) obyvateľstva má obec Chlmec a najviac poproduktívneho má Porúbka (22,3%). Z tohto vyplýva, že najmladšiu populáciu má obec Chlmec, čomu nasvedčuje aj najnižší priemerný vek 30,8 roka (Ptičie 34,9, Kamienka 37,0 a Porúbka 38,6). Mikroregión má priemerne vysoký index ekonomicky aktívneho obyv. (48,1% EAO z celkového počtu obyv.), pričom je tento podiel najvyšší v obci Chlmec (51,1%), čo do veľkej miery korešponduje s najlepšou štruktúrou obyvateľstva podľa vekových skupín v tejto obci.

Teoretická a metodologická báza výskumu

Obsah, kvalita a intenzita vzťahu človeka k územiu, v ktorom býva a žije, významne ovplyvňuje i jeho správanie a aktivitu. Ak má človek vytvorený pozitívny vzťah k územiu svojho života a práce, prejavuje sa to v celkovom spektre spoločensky žiaducich pracovných a mimopracovných aktivít a v nižšej miere potencionálnej migrácie. Vzťah človeka k vlastnej obci alebo k jeho zázemiu, v ktorom žije, je špecifickým typom premennej a možno ho skúmať len na základe tzv. „mäkkých“ dát získaných vlastným empirickým výskumom a pozorovaním.

V rámci behaviorálneho prieskumu bola využitá metóda dotazníkov, ktoré boli anonymné. Pre určenie komplexného pohľadu na obec boli zapojené všetky reprezentatívne skupiny obyvateľstva. Výber respondentov bol spočiatku prieskumu náhodný a neskoršie výberový, aby boli zachytené všetky vrstvy obyvateľstva (podľa pohlavia, veku, vzdelania, ekonomickej aktivity). Celkove bolo oslovených 208 respondentov vo veku 17 - 87 rokov. Výskum sa uskutočnil vo všetkých obciach. V obci Ptičie bolo anketovaných 65 respondentov, Chlmci 55, v Kamienke 53 a Porúbke 35.

Dotazník obsahoval podrobné otázky, ktoré boli rozdelené do jednotlivých okruhov:

(1) Podmienky a kvalita bývania v obci; (2) Spolunažívania a susedské vzťahy; (3) Zdravotná starostlivosť; (4) Sociálna starostlivosť; (5) Školské zariadenia; (6) Kvalita a sortiment obchodu a služieb; (7) Možnosti pre športovanie a rekreačné aktivity; (8) Ďalšie záujmové aktivity; (9) Kultúrne a spoločenské aktivity; (10) Zachovanie kultúrnych a historických pamiatok; (11) *Rozsah pracovných príležitostí*; (12) Verejná doprava; (13) Zapájanie obyvateľov obce do verejného života v obci; (14) Informovanosť obyvateľov obce o aktivitách v obci; (15) Informovanosť návštevníkov obce o aktivitách v obci; (16) Kvalita životného prostredia v obci a jej okolí; (17) Obec a jej rozvoj; (18) Demografická charakteristika respondenta.

Respondenti v dotazníku odpovedali na uzavreté a otvorené otázky. V uzavretých otázkach mali možnosť voľby „áno“ alebo „nie“, ako aj možnosť priradiť známku (od 1 po 5), ktorou hodnotia svoju spokojnosť (súhlas) alebo nespokojnosť (nesúhlas) s danou oblasťou. V otvorených otázkach mali možnosť voľne formulovať svoje názory a námety.

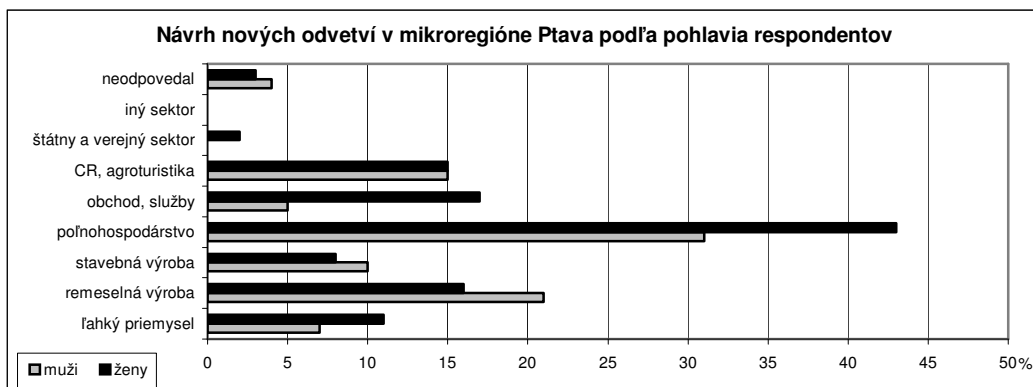
V nasledujúcej časti budú hodnotené výsledky 11. skupiny otázok dotazníka, ktorá sa zaoberala problematikou návrhu pracovných príležitostí jednotlivými respondentami v obciach mikroregiónu.

Výsledky prieskumu medzi obyvateľstvom v oblasti návrhu pracovných príležitostí

Jedným z rozhodujúcich faktorov udržateľnosti vidieckeho obyvateľstva je spokojnosť obyvateľov s pracovnými príležitosťami v obci alebo v jej najbližšom okolí. V rámci prieskumu v tejto časti iba jeden respondent neodpovedal na otázku „ako hodnotíte celkové možnosti/rozsah/pestrosť ponuky pracovných príležitostí vo vašej obci alebo v jej okolí“, čo dokumentuje fakt, že sa táto problematika výsostne dotýka miestneho obyvateľstva. Z odpovedí bolo 87% nespokojných až veľmi nespokojných s ponukami pracovných príležitostí v obci a jej okolí. Iba 6 respondentov bolo relatívne spokojných, z ktorých väčšina nepracuje (materská dovolenka, nezamestnaný, robotník, dôchodca). S pracovnými príležitosťami úzko súvisí podnikanie. Pri hodnotení tohto fenoménu bol veľmi vysoký záujem respondentov (96%), z nich 71% bolo nespokojných až veľmi nespokojných. Na zlepšenie, skvalitnenie a rozšírenie ponuky pracovných príležitostí v obci respondenti navrhovali celkove 122 možností: vytvorenie salaša (Kamienka, Chlmec), obnova roľníckeho družstva (výrazný záujem Kamienka, Ptičie), pridružená výroba, remeslá, stolárstvo, drevovýroba, možnosť podnikat' vo vojenskom priestore, mini farma (spracovanie mlieka, mäsa, syra – Chlmec), práca pri obsluhu vleku v zime, liehovar, rekreačné centrum Bystrá – viac možností sa zamestnať, agroturistika, pracovné miesta na údržbu verejných priestranstiev, otvorenie cesty na Michalovce (Porúbka), píla – drevovýroba (Chlmec, Ptičie), práce na výstavbe domu smútku (Porúbka), väčšia

iniciatíva od starostu a poslancov pri vytváraní pracovných príležitostí (Porúbka), vytváranie pracovných príležitostí pre ženy, podnikanie doma – práca doma.

Graf č.1 : Návrh nových odvetví v mikroregióne Ptava podľa pohlavia respondentov



Zdroj : Spišiak, P., Klamár, R., Michaeli, E. : Trvalo udržateľný rozvoj mikroregiónu PTAVA, 2002

Z grafu č.1 je zrejmé, že v mikroregióne je záujem o tradičné odvetvia ako je poľnohospodárstvo, remeselná výroba, ale začína byť záujem aj obchod a cestovný ruch vo vidieckych podmienkach – agroturistika, s využitím poľnohospodárskeho potenciálu pre cestovný ruch. Z hľadiska pohlavnej štruktúry je určitá zhoda. Ženy o niečo viac ako muži preferujú ľahký priemysel (napr. potravinársky), poľnohospodárstvo, obchod a služby, príp. prácu v štátnom a verejnom sektore, muži zasa remeselnú výrobu, stavebnú výrobu, cestovný ruch a agroturistiku.

Tabuľka č.1 : Návrh odvetví v mikroregióne Ptava podľa vekových kategórií respondentov

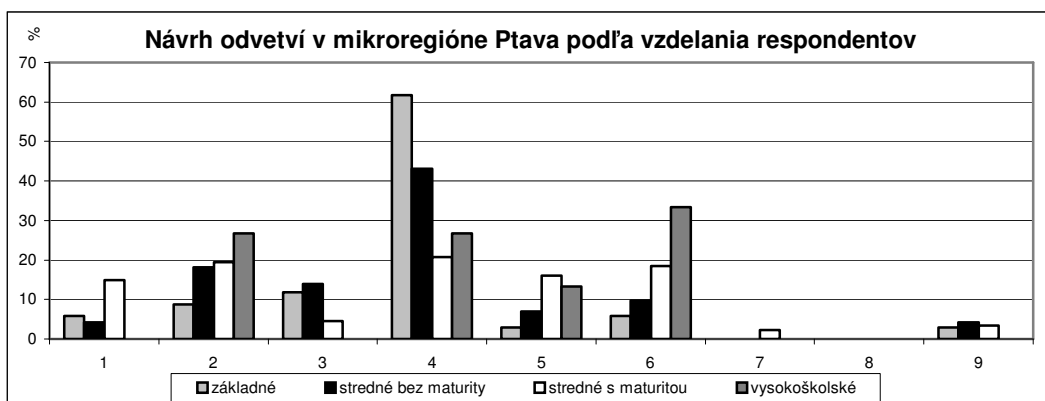
vek respondenta	Kód odvetvie
17 - 20	poľnohospodárstvo, obchod, služby cestovný ruch, agroturistika
21 - 30	remeselná výroba, poľnohospodárstvo, obchod, služby, CR, agroturistika
31 - 40	remeselná výroba, poľnohospodárstvo, cestovný ruch, agroturistika
41 - 50	remeselná výroba, poľnohospodárstvo, cestovný ruch, agroturistika
51 - 60	remeselná výroba, poľnohospodárstvo
61 - 70	remeselná výroba, poľnohospodárstvo
nad 70	poľnohospodárstvo

Zdroj : Spišiak, P., Klamár, R., Michaeli, E. : Trvalo udržateľný rozvoj mikroregiónu PTAVA, 2002

Pri vekovej skladbe respondentov (tab. č.2) sa ukazujú predpokladané preferencie. Predovšetkým vo všetkých vekových kategóriách dominuje poľnohospodárstvo. V najmladšej kategórii (17 - 20r.) ďalej pristupuje obchod, služby a cestovný ruch, ktorý sa javí ako dynamické odvetvie pre mladých. Určitá časť respondentov nemala ešte celkom vyhranený názor.

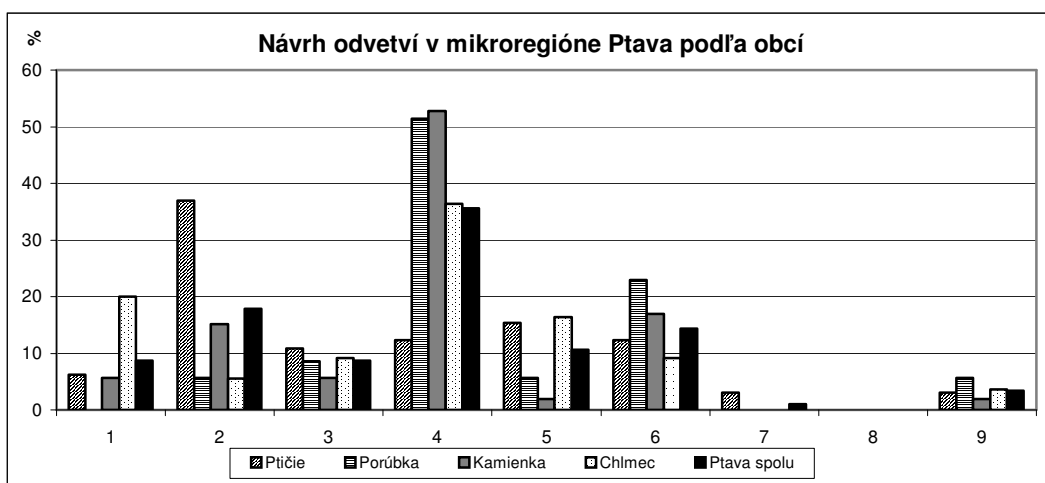
Druhá mladšia veková kategória (21 - 30r.) má záujem ešte obnoviť staré remeselné tradície v mikroregióne. Podobnú štruktúru odvetví ako predchádzajúca mladšia veková kategória majú i stredne vekové generácie, iba obchod a služby nie sú ich preferenciou. Generácia stredne starších (31- 40r.) má podobné preferencie ako predchádzajúca veková kategória. Ďalšie dve vekové kategórie stredné a stredne staré preferujú klasické odvetvia, ktoré boli na slovenskom vidieku – remeslá a poľnohospodárstvo. Najstarší respondenti preferujú iba poľnohospodárstvo.

Graf č.2 : Návrh odvetví v mikroregióne Ptava podľa vzdelania respondentov



Ďalší pohľad o nových možných odvetviach v mikroregióne dáva štruktúra respondentov podľa vzdelania. Každá vzdelanostná kategória má iné preferencie odvetví, aj keď vo všetkých dominuje poľnohospodárstvo okrem vysokoškolákov. Respondenti so základným vzdelaním a stredným vzdelaním bez maturity preferujú stavebnú výrobu a remeselnú výrobu, respondenti so stredným vzdelaním s maturitou majú záujem pracovať v remeslách a cestovnom ruchu a agroturistiku, ale aj ľahký priemysel by bol zaujímavý. Vysokoškooláci nemajú výraznú preferenciu nejakého odvetvia, ale radi by privítali prácu v cestovnom ruchu a agroturistiku, v remeslách a poľnohospodárstve.

Graf č. 3 : Návrh odvetví v mikroregióne Ptava podľa obcí



(legenda ku grafom č.2 ,3 : 1 – ľahký priemysel, 2 – remeselná výroba, 3 – stavebná výroba, 4 – poľnohosp., 5 – obchod, služby, 6 – CR, agroturistika, 7 – štátny a verejný sektor, 8 - iný sektor, 9 – neodpovedal)

Zdroj : Spišiak, P., Klamár, R., Michaeli, E. : Trvalo udržateľný rozvoj mikroregiónu PTAVA, 2002.

Pri pohľade na jednotlivé obce mikroregiónu má každá obec špecifické záujmy v nových odvetviach. V obci Ptičie by radi videli remeselnú výrobu, obchod a služby, cestovný ruch a agroturistiku, poľnohospodárstvo a čiastočne stavebnú výrobu. Porúbka má jasnú preferenciu poľnohospodárstva a čiastočne, cestovný ruch a agroturistika. V Kamienke tiež dominuje poľnohospodárstvo, ale ostatné odvetvia sú sprievodné - cestovný ruch a agroturistika, remeselná výroba. V Chlmc by radi videli obnovu poľnohospodárstva a ľahký priemysel.

Záver

Na základe uvedených demografických a lokálnych analýz nových odvetví možno usúdiť, že mikroregión má dobré predpoklady pre disperznú odvetvovú štruktúru a sú tam všetky predpoklady časť z nich aj zrealizovať. Na záver je však potrebné dodať, že veľký vplyv na diverzitu pracovných príležitostí v sledovanom mikroregióne má a bude mať prítomnosť okresného mesta Humenné (36 tis. obyv.), pričom sa tento fakt čiastočne objavil aj pri koncipovaní odpovedí respondentov na otvorené otázky v našom behaviorálnom prieskume a to nielen v oblasti pracovných príležitostí.

Literatúra

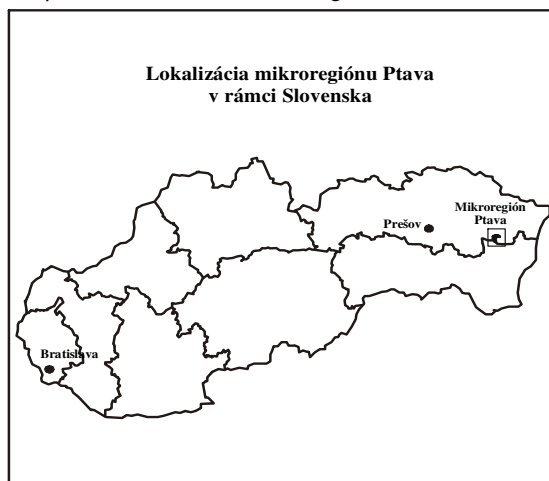
Spišiak, P., Vacula, M., (1996): Výsledky humánnogeografického prieskumu v mikroregióne Podhorie (dolina horného toku Bebravu), Minist. Pôdohospod. SR, PRIF UK, Bratislava, 65 s.

Spišiak, P., Kozová, M., Sádovská, D., (2000): Trvalo udržateľný rozvoj obce Dunajská Lužná. Vyhodnotenie prieskumu - Vzťah obyvateľstva k vlastnej obci a ku skúmanému územiu. Geografika, Bratislava, s. 36. ISBN 80-968146-2-1.(ii Slovak).

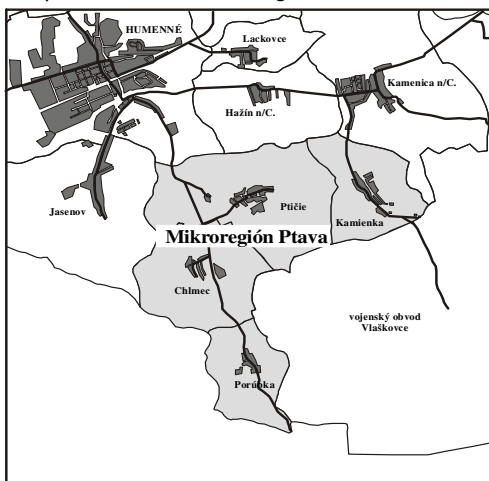
Spišiak, P., Klamár, R., Michaeli, E., (2002): Trvalo udržateľný rozvoj mikroregiónu PTAVA – Vyhodnotenie prieskumu – Vzťah obyvateľstva k vlastnej obci a k mikroregiónu. Reg. Rozvoj agentúra, Humenné, vydav. Visual, OÚ-OOA/2002/33094, Humenné, s.38.

Spišiak, P., Klamár, R., Michaeli, E., (2003): Udržateľnosť vybraného vidieckeho mikroregiónu (prípádová štúdia mikroregiónu Ptava. Folia geographica 7, Prešov (v tlači)

Mapa č.1: Lokalizácia mikroregiónu v rámci SR



Mapa č.2 : Obce mikroregiónu Ptava



Zdroj : Vlastné spracovanie autorov

Summary

A proposal of structure of the employment opportunities in the village microregion Ptava with the assistance of perception of the local inhabitants.

Peter Spišiak, Radoslav Klamár

A behavioral research is one of the best options how to obtain the subjective „soft“ data, which help to fill in the statistical „hard“ data. We have evaluated the issue of proposal of the employment opportunities according to the answers of local inhabitants in our research. Our results : the

dominant position has and will have the agriculture. The men prefer handicraft and building production, too. The women prefer light industry, services and trade. Younger age categories and more educated prefer services, trade, tourism and agrotourism. Agriculture and handicraft dominate in the older age category. Close location of the district town Humenné influences and will influence the structure of the employment opportunities in the microregion Ptava.

Adresy autorov :

Doc. RNDr. Peter Spišiak, CSc.

Katedra humánnej geografie a demogeografie, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského, Mlynská dolina, 845 45 Bratislava, pspisiak@hotmail.com

RNDr. Radoslav Klamár

Katedra geografie a geoekológie, Fakulta prírodných a humanitných vied, Prešovská univerzita, 17. novembra 1, 080 01 Prešov, klamar@unipo.sk